

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 731/2014-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. januára 2015 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka prerokoval prijatú sťažnosť M. M., zastúpenej advokátkou JUDr. Mariannou Lechmanovou, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 39/2005 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 39/2005 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 39/2005 p r i k a z u j e k o n ať bez zbytočných prietáhov.

3. M. M. priznáva finančné zadostučinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré je Okresný súd Košice II povinný zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice II je povinný uhradiť M. M. trovy právneho zastúpenia v sume 284,08 € (slovom dvestoosemdesiatštyri eur a osem centov) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. Marianny Lechmanovej, Štúrova 20, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 14. novembra 2014 doručená sťažnosť M. M. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 39/2005 (ďalej len „namietané konanie“).

Sťažovateľka v sťažnosti uviedla:

„Sťažovateľka spoločne so svojou sestrou E. M... a bratom Z. P... podala osobne Okresnému súdu Košice II dňa 22.07.2005 Návrh v zmysle ust. §-u 469 a ods. 1 písm. b) Občianskeho zákonníka, ktorým navrhla, aby súd určil, že dôvody vydedenia žalobcov v 1 až 3 rade ich otcom T. Z., ktorý zomrel..., uvedené v závete - listine o vydedení zo dňa 03.07.2000 neexistujú. Zároveň sťažovateľka ako žalobkyňa v 2. rade navrhla, aby bola žalovaná povinná zaplatiť žalobcom náhradu trov konania.

Dňa 22.07.2005 bola právna vec pridelená Mgr. R. P. ako sudcovi Okresného súdu Košice II. ...

V danom prípade nejde o takú zložitosť (právnú ani skutkovú), ktorá by odôvodňovala skutočnosť, že za viac ako deväť a pol roka od podania žaloby súd vo veci právoplatne nerozhodol. Podľa názoru sťažovateľky Okresný súd Košice II konal neefektívne a množstvom súdnych pojednávaní a úkonov, ktoré považoval za potrebné vo veci uskutočniť navyšoval trovy konania všetkých účastníkov súdneho sporu a zároveň ich nechával počas dlhého obdobia v stave právnej neistoty. “

Sťažovateľka ústavnému súdu navrhla, aby takto rozhodol:

„1. Základné právo M. M... podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod. sp. zn. č. k. 20 C/39/2005 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice II sa prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. č. k. 20 C/39/2005 konal bez zbytočných prietahov.

3. M. M... sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 7.000,00 Eur..., ktoré je Okresný súd Košice II povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Košice II je povinný nahradiť sťažovateľke trovy konania vo výške 284,08 Eur... na bankový účet právnej zástupkyne JUDr. Marianny Lechmanovej, advokátky... do troch dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia. “

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 731/2014-15 z 3. decembra 2014 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľky.

Predseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti sp. zn. 1 SprV 795/2014 z 19. decembra 2014 opísal priebeh namietaného konania a uviedol:

„Vzhľadom na chronológiu vo veci vykonaných úkonov nemožno súhlasiť s tvrdením sťažovateľky, že súd vo veci dlhodobo nekonal. Pojednávania boli odročované vždy

na určitý termín a v súlade s objektívnymi možnosťami a organizáciou práce zákonnej sudkyne v jej súdnom oddelení.

V konaní bolo už dvakrát meritórne rozhodnuté, rozsudky však boli odvolacím súdom opakovane zrušené. V oboch prípadoch bol po vrátení spisu určený termín pojednávania.

Obdobia, keď sa spis nachádzal na odvolacom Krajskom súde v Košiciach nie som oprávnený žiadnym spôsobom hodnotiť či posudzovať, som však toho názoru, že pri rozhodovaní ústavného súdu tieto nemôžu byť pripísané na ťarchu tunajšieho súdu, ktorý v konaní postupoval v zásade plynulo.

Je tiež potrebné poukázať na skutočnosť, že sťažnosť predsedovi súdu, ale i ústavnému súdu bola sťažovateľkou podaná po tom, čo prevzala predvolanie na vytýčené pojednávanie, teda bolo zrejmé, že súd vo veci koná.“

Sťažovateľka v podaní z 8. januára 2015 reagujúc na obsah vyjadrenia okresného súdu v celom rozsahu zotrvala na dôvodnosti svojej sťažnosti.

Keďže predseda okresného súdu, ako aj právna zástupkyňa sťažovateľky vo svojich vyjadreniach ústavnému súdu zároveň oznámili, že netrávajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľka zároveň namietala aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre

sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľov.

Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že predmet posudzovaného konania (určenie, že neexistujú dôvody vydedenia) po skutkovej ani právnej stránke nie je možné hodnotiť ako tak zložitý, aby odôvodňoval doterajšiu dĺžku posudzovaného konania v trvaní deviatich rokov.

Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd nezistil také okolnosti, ktorými by sťažovateľka mohla prispieť ku vzniku priet'ahov.

Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v predmetnej veci.

Ústavný súd z vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 20 C 39/2005 v spojení s postupom okresného súdu opísaným sťažovateľkou v sťažnosti a okresným súdom v jeho vyjadrení k sťažnosti zistil tento priebeh namietaného konania:

Posudzované konanie sa začalo 22. júla 2005 podaním žaloby žalobcov (sťažovateľky, jej sestry E. M. a brata P. Z., pozn.) okresnému súdu.

Žalobcovia sa svojou žalobou domáhali proti žalovanej určenia neexistencie dôvodov vydedenia žalobcov ich otcom T. Z., zomrelom..., uvedených v závete – listine o vydedení z 3. júla 2000.

Okresný súd vyzval žalobcov na zaplatenie súdneho poplatku, vyzval žalovanú na vyjadrenie sa k žalobe, rozhodoval o žiadosti žalovanej o oslobodenie od súdnych poplatkov a ustanovenie právneho zástupcu v konaní, nariadil vo veci sedem pojednávaní, z ktorých na štyroch meritórne prerokovával vec, a rozsudkom z 2. apríla 2009 zamietol žalobu.

Rozsudok okresného súdu z 2. apríla 2009 bol na odvolanie žalobcov zrušený uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) z 10. novembra 2010 a vec bola okresnému súdu vrátená na ďalšie konanie. Spis sa nachádzal na krajskom súde od 4. septembra 2009 do 16. decembra 2010.

Okresný súd po vrátení veci vyzval žalobcov na predloženie návrhov na vykonanie dokazovania, vo veci nariadil päť pojednávaní, z ktorých na štyroch meritórne prerokovával vec, a druhým rozsudkom z 23. októbra 2012 zamietol žalobu.

Rozsudok okresného súdu z 23. októbra 2012 bol na odvolanie žalobcov zrušený uznesením krajského súdu z 28. februára 2014 a vec bola okresnému súdu vrátená na ďalšie konanie. Spis sa nachádzal na krajskom súde od 20. februára 2013 do 1. apríla 2014.

Okresný súd po druhom vrátení veci na ďalšie konanie 6. mája 2014 nariadil vo veci pojednávanie na 18. november 2014, ktoré bolo po prerokovaní veci odročené na 17. marec 2015.

Ústavný súd konštatuje, že namietané konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 20 C 39/2005, ktoré sa začalo 28. augusta 2005, trvá viac ako 9 rokov a dosiaľ nie je právoplatne skončené. Vzhľadom na predmet posudzovaného konania, jeho celkovú dĺžku a opakované zrušenie rozsudkov okresného súdu v odvolacom konaní je namieste záver, že posudzované konanie ako celok charakterizuje neefektívny postup okresného súdu. Neefektívnosť konania sa prejavila najmä v nesústreďenom postupe okresného súdu pri

zist'ovani skutkového stavu veci a jeho právnom posúdení, keď rozsudky okresného súdu boli opätovne zrušené v odvolacom konaní a vec vrátená na ďalšie konanie.

Ústavný súd preto uzatvára, že postupom okresného súdu v posudzovanom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal.

Ústavný súd v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných priet'ahov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka žiadala o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 7 000 € z dôvodov uvedených v sťažnosti poukazujúc najmä na dlhotrvajúcu právnu neistotu.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 € sťažovateľke za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Pri ustálení sumy finančného zadost'učinenia ústavný súd prihliadal na celkovú dobu posudzovaného súdneho konania a jeho priebeh a na mieru zavinenia okresného súdu na vzniknutých prier'ahoch v posudzovanom konaní. Priznanie finančného zadost'učinenia v sťažovateľkou navrhovanej výške ústavný súd nevyhodnotil ako odôvodnené, a preto sťažnosti v prevyšujúcej časti nevyhoveli.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovateľka bola vo veci úspešná, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom.

Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších

predpisov (ďalej len „vyhláška“) vznikol sťažovateľke nárok na úhradu trov za dva úkony právnej služby poskytnuté v roku 2014 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti) po 134 € (§ 11 ods. 3 vyhlášky), čo spolu s režijným paušálom 2 x 8,04 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 284,08 €.

Trovy konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. januára 2015